

Moskva

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos *uitgevers* via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Jack Grimwood

Moskva

Vertaald door Roelof Posthuma

Ambo|Anthos
Amsterdam

ISBN 978 90 263 4552 4

© 2016 Jack Grimwood

First published as *Moskva* by Michael Joseph. Michael Joseph is part of the Penguin Random House group of companies.

© 2018 Nederlandse vertaling Ambo|Anthos *uitgevers*,

Amsterdam en Roelof Posthuma

Oorspronkelijke titel *Moskva*

Oorspronkelijke uitgever Michael Joseph, Penguin Random House

Omslagontwerp © by Blacksheep-uk.com/Studio Jan de Boer

Omslagillustratie © Alamy

Foto auteur © Lou Abercrombie

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

I

Rode Plein, kerstavond, december 1985

Op hetzelfde moment dat een sergeant van de Moskouse politie bij de muur van het Kremlin een dekzeil over het naakte lichaam van een jongen gooide, liep een door een dieseltrein getrokken raketwagon zestienhonderd kilometer verderop bij het naderen van een bocht uit de rails, waarbij alle inzittenden van de trein omkwamen. Geconfronteerd met zo'n grote ramp nam de plaatselijke sovjet het enig mogelijke besluit.

Militaire bulldozers begonnen een tweehonderd meter lange kuil in het zand te graven.

In de weken daarna werden alle bewijzen dat de rails niet goed waren bevestigd begraven, samen met de verbogen rails zelf, het wrak en de slachtoffers die erin hadden gezeten. Langs de rand van een meer werd een nieuw tracé aangelegd, en deze keer werden de rails wel correct bevestigd. Het ongeluk hield eenvoudig op te bestaan.

In Moskou was de werkelijkheid moeilijker te verbergen.

Het was zes uur in de ochtend, nog voor zonsopgang, en de oude man die de kortere weg achter het Mausoleum van Lenin langs nam, was oud genoeg om zich de tijd te herinneren dat de Opstandingspoort de doorgang naar het Rode Plein nog bewaakte, voordat Stalin die liet afbreken om het plein beter toegankelijk te maken voor de tankparades.

De oude man liep er onverzorgd bij, zijn haar in de war. Hij was een boerenzoon die in zijn tienerjaren zij aan zij had gevochten met Trotski. Hij zou met alle liefde zijn zetel in het politbureau willen opgeven, als de USSR maar iemand had om zijn plaats in te nemen.

De dwaas Andropov: dood na vijftien maanden. Tsjernenko had het zelfs nog minder lang uitgehouden. En nu Gorbatsjov, praktisch nog een kind...

Hoe zou hij dan kunnen opstappen?

De man besefte pas dat er iets mis was toen hij even werd verblind door een zaklantaarn. Die werd onmiddellijk weer naar beneden gericht, en scheen op de platgetrapte sneeuw. De sergeant putte zich kruiperig uit in verontschuldigen. 'Kameraad minister. Het spijt me, kameraad minister... Ik zag niet dat u het was.'

'Wat is er gebeurd?'

'Een auto is tegen een paaltje gebotst.'

'Wat voor een?'

'Hoe bedoelt u?'

'Een Zil, een Volga, een Pobeda?'

'Een Volga, kameraad minister. Een nieuwe.'

De oude man fronste. De wachtlijst voor Volga's was zo lang dat de auto onmiddellijk voor het dubbele van de normale prijs doorverkocht kon worden. Zelfs in een land waar wodka vaak de enige manier was om de kou op afstand te houden, was het meer dan ongelukkig om een nieuw exemplaar in de prak te rijden.

Hij zag de sergeant nerveus van zijn ene voet op de andere wippen.

Hoelang zou het duren voordat het tot hem doordrong? Er hadden bandensporen in de sneeuw gestaan als hij de waarheid had gesproken. Hij nam het de man niet kwalijk. Hij had duidelijk opdracht gekregen om te liegen.

'Zeg tegen hen dat ik erop stond om zelf te kijken.'

'Ja, kameraad minister. Dank u, kameraad minister.'

Ze hadden de tijd van Stalin eens moeten meemaken. Dan hadden ze geweten wat echte angst is. Verderop, in het licht van de schijnwerpers die de muur van het Kremlin beschenen, stond een majoor van de *militsia*, de Moskouse politie, blootshoofds voor een lid van het politbureau dat de oude man nooit had gemogen. En zijn arro-

gante idioot van een zoon stond achter hem.

‘Vedenin,’ zei de oude man.

‘Kameraad minister? U vat nog kou.’

Typisch Iljitsj Vedenin, dacht hij bitter. Altijd goed voor een banaliteit. Aan hun voeten kleurde de vallende sneeuw een dekzeil wit.

‘Nou, ga je me het nog laten zien?’

De zoon van Vedenin trok het zeil terug en onthulde een jongen van twaalf of dertien jaar, die leek te slapen. Hij was naakt; zijn hoofd en hele lichaam waren kaalgeschoren. Zijn mond hing iets open en zijn geslachtsdelen leken heel klein. Het geleiachtige oogvocht was melkwit en hij staaarde zo blind voor zich uit dat de oude man even moest wegstijgen.

Aan de rechterhand van de jongen ontbrak de pink. De breuk was recht – geen bloed in de sneeuw eronder. De oude man knielde en raakte bijna teder de borst en daarna het gezicht van de jongen aan. Het vlees was zo hard als ijs.

‘Vreemd,’ mompelde hij.

‘Wat is er, kameraad minister?’

‘Hij kan hier niet lang genoeg hebben gelegen om te bevriezen.’

De oude man wilde weer overeind komen, maar stakte halverwege en verdoezelde zijn beweging door nog een keer op het witte marmer van de bevroren borst te tikken en te doen alsof hij naar het doffe geluid luisterde. Ondertussen controleerde hij of hij inderdaad gezien had wat hij dacht te hebben gezien.

In de verminkte hand van de jongen, bijna onzichtbaar, zat een kleine engel van was.

Dat was op zich al verontrustend genoeg. Maar wat het nog erger maakte, was dat de engel het gezicht van de jongen had. De oude man keek op om er zeker van te zijn dat niemand zag hoe hij het figuurtje in zijn hand liet glijden en in zijn zak stak.

De witte was hield een boodschap in.

Net als de bevroren staat van het lichaam dat zo nauwkeurig voor het machtscentrum van de Opperste Sovjet was neergelegd. De oude man moest toegeven dat het een schok was dat de dode jongen en het figuurtje hier bij elkaar waren gekomen. Niet in de laatste plaats omdat de engel alleen afkomstig kon zijn van iemand die naar zijn weten dood was.

Oudejaarsavond, december 1985

De Britse ambassade aan de Maurice Thorez-kade bevond zich aan de overkant van de rivier, pal tegenover het Kremlin. Zoals de ambassadeur altijd graag vertelde, ergerde Stalin zich ooit zo vreselijk aan de Engelse vlag op het dak dat hij het gebouw terugste. Toen de Britten het weigerden af te staan liet Stalin in het Kremlin gordijnen aanbrengen om het uitzicht te verbergen. Tegenwoordig waren de verhoudingen tussen Engeland en de Sovjet-Unie beter.

Maar niet veel beter.

De laatste man die op het feest aankwam was een majoor van de Britse militaire inlichtingendienst, die onlangs op korte termijn naar Moskou was overgeplaatst, met het soort vaag gedefinieerde taak waar sir Edward zich intens aan ergerde. De ambassadeur hield van mensen die hun plaats wisten. En hij wilde ook graag weten wat die plaats was. Het had hem misschien kunnen geruststellen te weten dat de majoor er niet veel gelukkiger mee was.

De plaats, de mensen, het feest... Het was allemaal niet wat Tom Fox zich bij een perfecte oudejaarsavond voorstelde.

Hij was vijf dagen eerder aangekomen en had ontdekt dat vrijwel niemand op de ambassade wist dat hij zou komen en dat degenen die het wel wisten er vreemd van hadden opgekeken. Alleen sir Edward was niet verbaasd geweest, maar had wel zijn afkeuring laten blijken,

zonder de moeite te nemen om uit te leggen waarom.

Tom hield het een kwartier uit voordat hij het dichtstbijzijnde balkon opzocht voor een noodsigaret. Terwijl hij gelaten in de kille wind naar de ijsvlakte van de Moskva staarde en de sneeuwvlokken tegen zijn smoking sloegen, vroeg hij zich af hoe snel hij terug kon naar zijn flat.

Hij was minder dan een week in de Sovjet-Unie.

Het was al te lang.

Als Caro bij hem zou zijn, zou ze zeggen dat hij vrienden moest maken. Zij zou weten wat ze moest zeggen, en tegen wie. Een tijdlang had hij iets van haar grote sociale talent overgenomen, tot hun relatie fout liep en het hem niet meer kon schelen. De balkondeur achter hem kraakte, maar hij weigerde te kijken toen er iemand naast hem kwam staan en tegen de koude balustrade leunde.

‘Heb je een sigaret?’

Hij gaf zijn pakje aan zonder een woord te zeggen.

‘Ik heb een aansteker nodig.’

Tom legde zijn Bic op de balustrade, waar die bleef bewegen in de wind tot het meisje haar vingers eromheen sloot. Toen de vlam omhoog schoot en zij die met haar andere hand afschermde, zag hij een jaden verlovingsring om haar vinger en een schram over haar pols.

‘Deze zijn smerig.’

Hij knikte.

Ze rookte de korte sigaret maar voor de helft op voordat ze de rest over de rand van het balkon schoot en ze beiden keken hoe de wind de *papirosa* meevoerde. Lang voordat de peuk de sneeuw beneden raakte was hij in de duisternis verdwenen. ‘Verdomd koud hier buiten,’ zei ze.

Tom knikte.

‘Jij zegt niet erg veel, hè?’

Hij schudde zijn hoofd en bleef naar de rode bakstenen muur van het Kremlin kijken, die van onderaf werd belicht. Er was hem verteld hoeveel kilo de rode ster op de top van de Spasskaja-toren woog en hoeveel energie er nodig was om die te laten gloeien. Zoals het meeste wat hem de afgelopen week was verteld, was hij het vergeten. Maar toen de balkondeur achter hem dichtsloeg had hij het gevoel dat hij

zich het meisje wel zou herinneren. Al was het alleen maar omdat ze zwarte jeans en net als hijzelf een smokingjasje had gedragen.

Tom knipperde met zijn ogen en het moment was voorbij. Hij dwong zichzelf weer naar binnen te gaan, terug naar de jonge militair attaché met zijn golvende haar wiens taak het was om hem wegwijs te maken. Met zijn gouden manchetknopen, zegelring en smokingjasje zag hij eruit als een rijkeluis... Tom zuchtte. Hij zou die jongen een kans moeten geven.

‘Komen de Sovjets altijd naar deze feesten?’ vroeg hij.

‘De Russen? We sturen ze altijd een uitnodiging. Meestal slaan ze die af. Eerdere afspraken. Je kent dat wel. Maar dit jaar...’

‘Wat is er nu dan anders?’

‘Ze hebben de uitnodiging geaccepteerd. Althans, een paar van hen.’

‘Nee, ik bedoel: wat is er anders aan dit jaar?’

‘Met hen weet je het nooit.’

‘Het is mijn werk om dat te weten.’

‘O ja?’ De jongeman keek geïnteresseerd. ‘We vroegen ons al af wat je deed. “Bezoekend analist” klinkt een beetje Amerikaans. Je weet wel, kantoorbussen en drinkfonteinnetjes in de hal. Een paar van ons dachten dat je een spion van Financiën was.’

‘Jij bent geen voorstander van efficiency verhogende maatregelen?’

‘Alleen als ze de efficiency verhogen.’

‘Geloof me,’ zei Tom, ‘ik ben geen spion van Financiën.’

De jongeman excuseerde zich. Tom zag hem door een menigte van uniformen, jurken en smokings naar de toiletten lopen en vroeg zich af of hij wel terug zou komen, en zo ja, hoe hij beleefd voor de derde keer zijn naam kon vragen, en die misschien zou kunnen onthouden.

‘Alles in orde?’ vroeg de attaché toen hij terug was.

‘Dit is niet mijn ding.’

‘Het mijne ook niet. Maar het hoort er nu eenmaal bij.’ Hij werd opgemerkt door een zwarte vrouw in een lange witte jurk die een Russische kolonel ontweek, verontschuldiging naar de groep knikte waarnaar ze op weg was geweest en naar hen toe liep.

‘Is ze niet indrukwekkend?’

Tom vroeg zich af of hij dat niet van elke andere vrouw op het feest zou zeggen.

‘Beste op Oxford. Goede privéschool ook.’ Toen ze bij hen kwam staan zei hij: ‘Dit is Mary Batten. Zij weet van alles.’

‘Tom,’ zei Tom. ‘Tom Fox.’

‘Weet ik,’ zei Mary. ‘Ik heb je vlucht goedgekeurd. Hoe is de flat?’

‘Vol afluisterapparatuur, waarschijnlijk.’

Ze keek hem even verrast aan, en begon toen zo hard te lachen dat een jonge Rus in een modieus fluwelen jasje naar hen omkeek. Zijn blik kruiste die van Tom en hij knikte beleefd.

‘Wie is dat?’

‘Zie je die dikke man met die sigaar bij het raam? Dat is Iljitsj Vedenin. Onlangs minister geworden. Hij is de hoogste Sovjet hier. Vladimir is zijn zoon.’

‘En de man met wie hij praat?’

‘Een generaal,’ zei een stem achter Tom. ‘Onlangs teruggehaald uit Afghanistan...’ Ze draaiden zich om en zagen ambassadeur sir Edward Masterton achter hen staan, met een even apathische uitdrukking op zijn gezicht als Tom zich herinnerde van hun kennismaking. ‘Het is misschien beter als jullie drieën je onder de gasten begeven,’ zei hij. ‘Er zijn er wat meer komen opdagen dan verwacht. We hebben toch rondgebeld?’

‘Ja, sir.’ Mary Batten knikte.

‘Wat is er dan gebeurd?’

‘Iedereen is gekomen.’

‘Typerend. Ik zou graag willen weten waarom Vedenin is gekomen.’

‘Ga ik uitzoeken,’ zei Tom.

Sir Edward trok zijn wenkbrauwen op. ‘En hoe wil je dat doen?’

‘Ik vraag het hem, sir.’

Minister Vedenin schudde de uitgestoken hand en keek over Toms schouder naar het gezelschap. Even dacht Tom dat hij iemand zocht die interessanter was, maar toen begreep hij de ware reden.

‘Uw zoon is dáár.’

Ze keken naar een nis waar de jonge Rus diep in gesprek was met het meisje dat eerder om een sigaret had gevraagd. Terwijl ze keken verdween de boze uitdrukking van het meisje en begon ze bijna te glimlachen. De minister zuchtte.

‘Hij ziet er goed uit,’ zei Tom.

‘En dat weet hij ook, helaas. Kinderen?’

Tom aarzelde. ‘Een jongen,’ zei hij ten slotte. ‘Voor de kerst bij zijn moeder.’

‘Die niet hier is?’ Vedenin maakte een zilveren sigarenkoker open en hield die Tom voor. ‘Zulke dingen gebeuren... Het leven is altijd ingewikkelder dan je zou willen. Vooral het familieleven. Maar in mijn positie is natuurlijk de hele Sovjet-Unie mijn familie.’

‘Dat moet u veel hoofdpijn bezorgen.’

‘Uw Russisch is goed. Voor een buitenlander.’

‘Mijn Russisch is vreselijk.’

De minister haalde zijn schouders op. ‘Ik wilde beleefd zijn.’

De man rook naar sigaren en cognac, en een zweem van wat reukwater of jenever zou kunnen zijn. Als het dat laatste was, kwam het uit een heupfles. Hij leek het soort man dat een heupfles bij zich kon hebben voor het geval zijn gastheer maar champagne bleef aanbieden tot lang nadat iedereen de glazen al had laten staan.

‘Hebt u bij sir Edward op school gezeten?’

De Rus keek geamuseerd toen Tom half stikte in zijn champagne.

‘Ik betwijfel of ze me ooit hadden binnengelaten...’

‘Aha, u bent...’ Vedenin grijnsde. ‘*Salt of the earth*? Dat is toch een nummer van de Rolling Stones? Van *Beggars Banquet*. Mijn zoon heeft het album.’

‘En u laat dat toe?’

‘*The times they are changing* – Dylan.’

‘Heeft hij dat album ook?’

‘Nee, ik. Vladimir heeft het in Amerika voor me gekocht...’

De man keek weer naar zijn zoon, die nu met een Indiase vrouw stond te praten. ‘Ik ben in 1923 geboren,’ zei hij. ‘Twee derde van de Sovjetjongens die in dat jaar werden geboren heeft de oorlog niet overleefd. Ik hoop dat Vladimir nooit hetzelfde hoeft mee te maken.’

Tom en de Rus keken samen naar het gezelschap.

Tweehonderdvijftig gasten vulden de balzaal, die er waarschijnlijk nog net zo uitzag als in de tijd dat de ambassade het herenhuis van een rijke suikerbaron was. Al die uniformen, al die galons en tressen, al die smokings. Caro had zich als een vis in het water gevoeld.

‘Is het onbeleefd om te vragen waarom u hier bent?’ vroeg Tom.
‘Ik ben uitgenodigd.’

De twee mannen keken elkaar aan, en Tom vroeg zich af of Vedenin zijn haar verfdde of een pruik droeg, of dat zijn haar werkelijk zo donker en weerbarstig was. De man had niet het knappe uiterlijk van zijn zoon, en moest als jongeman iets grofs hebben gehad wat Vladimir miste.

‘Mijn vrouw was een kunstschaatsster. Een vermaarde schoonheid. Ze is jong gestorven.’

‘Hoe wist u wat ik dacht?’

De minister glimlachte. ‘U keek naar mij, u keek naar hem, en u keek even verbaasd. Het was niet moeilijk te volgen.’

‘Dat zal ik onthouden.’

‘En ik zal onthouden dat u wist dat ik de jongen zocht.’ Vedenin aarzelde. ‘Ze is jong, dat Engelse meisje naar wie u blijft kijken. Ik geef toe: ze is mooi. Maar jong. En u weet natuurlijk wiens stiefdochter ze is?’

‘Ik neem aan dat u het weet?’

‘Wat vindt u zo interessant aan haar?’

Het smokingjasje, haar opgeschoren slapen, het irrationele van mijn woede om die schram op haar pols...

‘Moeilijk te zeggen.’

‘U bedoelt dat u het niet wilt zeggen. “Een raadsel verpakt in een mysterie in een enigma.” Weet u wie dat heeft gezegd?’

‘Churchill. Over Rusland.’

De minister glimlachte. ‘Wat doet u in Moskou?’

‘Ik ben verbannen.’

‘Werkelijk?’ Vedenin keek geïnteresseerd.

‘Nou ja, iemand dacht dat het handig zou zijn als ik het veld zou ruimen.’

De Rus lachte. ‘Jullie koningin heeft ooit Ivan de Verschrikkelijke toevlucht geboden. Wist u dat? Hij wilde met haar trouwen. Dat weigerde ze, maar ze zei dat hij, als hij in zijn eigen land ooit in moeilijkheden zou komen, in Engeland mocht komen wonen. U ziet dus dat de band tussen onze landen oud en sterk is. Zij het ook een beetje gespannen, zoals in alle families voorkomt. Vooral in die waarin de

familieleden een poosje niet met elkaar hebben gepraat. Dat is waarom ik hier ben, om antwoord op uw vraag te geven. En als u mij nu wilt excuseren...' De minister nam de balzaal met een snelle blik op en zocht deze keer meer dan alleen zijn zoon.

Een Sovjetkolonel in uitgaansuniform knikte en liep geruisloos naar een generaal, die naar Vedenin keek en op zijn beurt knikte. De man naar wie de minister niet keek, die niet in uniform was, degene die eerder naar Vedenins zoon had gekeken, werd door niemand opgemerkt. Toch wist hij zich los te maken van een oudere Indiase diplomaat, en bereikte hij de deur nog voor zijn baas. Hij was degene die eerder op de avond naar de nooduitgangen, de ramen en de lichtschakelaars had gekeken. Degene die Tom Fox als een jongere versie van zichzelf herkende. Degene over wie hij zich zorgen zou hebben gemaakt, als zich zorgen maken over zulke dingen nog in zijn taakomschrijving had gestaan.

Na het vertrek van de Sovjets werd de sfeer ontspannen.

Iemand dimde het licht, zette de muziek harder en een vrouw begon paren naar de dansvloer te drijven. De meesten voelden zich opgelaten, maar waren zich ervan bewust dat het nog twee uur zou duren tot middernacht. ABBA maakte plaats voor Rod Stewart. Rod Stewart voor Hot Chocolate... Niet echt Toms muzieksmaak. Hij dacht er net over om weer naar het balkon te gaan toen hij zag dat de ambassadeur zich naar de vrouw toe boog en iets fluisterde. Ze had een zekere gemaaktheid over zich, alsof ze Chelsea had verlaten voor een of andere achttiende-eeuwse plattelandspastorie in Wiltshire en die stap ernstig betreurde.

Ze fronste, maar liep toch op Tom af.

'Het is altijd moeilijk als je net bent aangekomen,' zei ze. 'Als je niemand kent. We zijn eigenlijk een aardige club. Edward zegt dat uw gezin zich later bij u voegt.'

'Misschien.'

Haar glimlach verdween.

'Mijn vrouw viert Kerstmis bij haar ouders en Charlie moet de zevende januari weer naar school. En ik probeer misschien voor de krokusvakantie terug te zijn, als dat lukt.'

‘Is Charlie uw zoon?’

Tom knikte.

‘Anna,’ zei ze, haar hand uitstekend.

‘Lady Masterton?’

‘Ik geef de voorkeur aan Anna.’

Haar handdruk was even krachtig als haar blik wazig was. ‘Ik kan het niet helpen, maar het is me opgevallen dat u eerder naar mijn dochter keek.’

‘Haar smokingjasje is een interessant gegeven.’

Anna Masterton rilde even. ‘Ze is boos op me.’

‘Op u in het bijzonder?’

‘Eigenlijk op iedereen. Moeilijke leeftijd.’

‘Zeventien?’

De vrouw van de ambassadeur wist niet of ze erom moest lachen of huilen. ‘Heeft ze u dat verteld? Ze wordt volgende maand zestien.’

‘En waar is ze zo boos over?’

‘Lizzie doet de laatste jaren van haar middelbare school in Westminster, en Alex wilde daar ook heen. Lizzie is haar vriendin. Mijn man wilde haar niet laten gaan. En nu is het dus oorlog. Een Oost-Duits meisje dat ze bij het zwembad ontmoette geeft vanavond ook een feest. Maar Edward zei dat ze hier moest blijven. Nu wil hij een paar dagen met de auto naar Borodino om het slagveld te bezoeken. Alex zegt dat hij haar niet kan dwingen. Je kunt erom lachen, maar het is verdomd vermoeiend.’

Ze sprak met de felheid van de onopvallend beschonkene.

‘Ongetwijfeld.’

Anna Masterton schudde haar hoofd, maar Tom wist niet zeker waarom. Daarna forceerde ze een glimlach die beter paste bij de vrouw van de ambassadeur tijdens een officiële ontvangst. ‘U bent een Rusland-expert, zegt Edward.’

‘Zover zou ik niet willen gaan.’

‘Maar u hebt u natuurlijk goed voorbereid op uw bezoek hier?’

‘Ik heb *Andrej Roeblev* opnieuw bekeken.’

Ze keek hem vragend aan. ‘Is dat niet zo’n vreemde zwart-witfilm met naakte boeren in een bos die alles in brand steken?’

‘Tarkovski. 1966. Het begint met een heidens festival.’

‘Ik dacht dat Rusland tegen die tijd al christelijk was?’

‘Dubbel geloof,’ zei Tom. ‘Het wordt *duoeverie* genoemd. Je kunt het beschouwen als een dubbele nationaliteit voor de onzichtbare koninkrijken.’

‘Is dat uw vakgebied?’

‘Dat en het herkennen van patronen. Ik ben hier om voor Buitenlandse Zaken een rapport over religie in Rusland te schrijven.’

‘Tamelijk academisch dus?’

‘Als het geloof bergen kan verzetten, waarom zou het dan geen regering onderuit kunnen halen?’

Ze keek om zich heen, zag dat de Sovjetgasten werkelijk waren vertrokken en pakte nog een glas champagne van het dienblad waarmee een ober voorbijliep.

‘Willen we hun regering dan onderuithalen?’

‘Dat weet uw echtgenoot beter dan ik.’

Het was natuurlijk niet de echte reden waarom hij hier was. Hij was in Rusland om buiten schot te blijven. Hoe diep hij in de moeilijkheden zat werd in Londen beslist. En zo lang zat hij hier, om zijn bazen lucht te geven.

Tom had genoeg gepraat om hem hoofdpijn te bezorgen en verontschuldigde zich met de behoefte aan wat frisse lucht en een sigaret. De tocht rond de dansvloer bracht eindeloze excuses met zich mee en terwijl hij langs de witte vlakken en verguldsels van de bonbondooswanden in de balzaal vorderde, vroeg hij zich af wat Caro deed. Hij had er onmiddellijk spijt van.

Thuis was het zo’n beetje theetijd. Waarschijnlijk zat ze op de bank tussen haar ouders, en brandde de open haard al volop. De draagbare zwart-wit-tv zou pas later worden aangezet, en zelfs dan met het geluid zo zacht dat niemand erop hoefde te letten tot de klokslagen. Charlie moest zich klaarmaken om naar bed te gaan.

Na een kort protest omdat hij niet mocht opblijven zou hij gaan slapen, en met een beetje geluk zonder te dromen.

En volgend jaar...? Dan zou zijn zoon nog steeds in bed liggen op oudejaarsavond. Waarschijnlijk zou hij nog steeds protesteren, maar niet hard genoeg om zijn zin te krijgen. En Caro? In wiens bed zij ook zou stappen, Tom betwijfelde of het het zijne zou zijn. Waarom

haar dan maar niet geven wat ze wilde? Het zou het beste zijn voor de jongen. Dat was wat ze hem steeds voorhield. *Charlie moet weten waar hij staat.* ‘Bitch,’ mompelde Tom.

‘Zó, dat is grof.’

Het was het meisje dat om een sigaret had gevraagd.

Tom knipperde met zijn ogen. ‘Pardon?’

‘Behoorlijk grof, zei ik.’

‘Ik had het niet over jou, natuurlijk.’

‘*Natuurlijk...*’ Ze deed Toms geïrriteerde toon tamelijk goed na.

‘Mensen kijken naar ons,’ zei hij.

‘Denk je dat dat mij interesseert?’

‘Nee, ik denk dat je dat juist wilt.’

Haar haar zat wilder dan eerder op de avond, haar smokingjasje was te strak om dicht te knopen. Ze had inmiddels beide mouwen opgestroopt. Van dichtbij zag hij nu inderdaad dat ze jonger was dan hij had gedacht. Haar blik vond sir Edward tussen de gasten, en ze grijnsde. ‘Ik ga mijn stiefvader over jou vertellen.’

Tom greep haar vast toen ze zich omdraaide.

De botten in haar beschadigde pols voelden angstwekkend broos aan. Vanuit zijn ooghoek zag Tom de zwarte vrouw met wie hij eerder had gepraat naar hem toe komen en hij liet de pols van het meisje los. Haar moeder was niet de enige die hier een slok te veel op had.

‘Rol je mouwen naar beneden,’ zei hij, terwijl hij een stap achteruit deed. ‘Of rol ze op, laat het aan je ouders zien en maak die verdomde ruzie. Jij wilt niets liever dan het gevecht.’

‘Hij is mijn vader niet.’

‘Maakt niet uit.’

Onder haar mouwen – niet helemaal zichtbaar maar ook niet helemaal verborgen – liepen ruwe striemen over beide polsen. Het werk van een bot mes.

‘Wat heb jij er eigenlijk mee te maken?’

‘Niets.’

‘Precies.’

‘Van de pols naar de elleboog,’ zei hij. ‘Pols tot elleboog. Als je het serieus meent.’

Sadovaja Samotechnaja

Weggedoken in zijn Belstaff-jas verliet Tom het feest door de hoge poort tussen de smeedijzeren hekken die grotendeels schuilgingen achter bevroren bomen. Doelbewust knikte hij naar de sergeant van de militsia die buiten op het trottoir zijn voeten warm stond te stampen. Bruine jas, hoge pet met klep, goedkope laarzen, Makarov in een bruin leren holster.

Het was dezelfde arme stumper als aan het begin van de avond.

De metro zou maar vijf kopeke kosten en de elegante stations stelden die van Londen verre in de schaduw, maar Tom wilde lopen, en als de kleine Rus die als zijn KGB-schaduw was aangewezen dat dan ook moest, was dat zijn pech.

Hij haalde de muts van konijnenbont die hij die middag had gekocht uit zijn zak. Het was een tweedehandsje die aan één kant iets was gescheurd. Hij duwde het ding op zijn hoofd, stak een Russische sigaret op en keek naar zijn weerspiegeling in een autoruit. Tot zijn tevredenheid was hij veilig anoniem, even sjofel gekleed als iedereen om hem heen.

Iets ten noorden van het Bolsjoj-theater en ten zuiden van de ring van boulevards rondom de binnenstad van Moskou begon wat Tom had aangezien voor een bij elkaar geveegde berg sneeuw op de trap van een kerk plotseling te beven, en hij deed een stap achteruit toen

de sneeuwhoop zichzelf van wit tot zwart vrij schudde en er tussen de rondvliegende recente sneeuw een oude vrouw zichtbaar werd.

Ze had een rode sjaal strak om haar hoofd. Ze leek even verbaasd over waar ze was, haalde vervolgens haar schouders op en blikte met heldere ogen naar de man die voor haar stond. ‘Amerikaan,’ verklaarde ze.

Tom schudde zijn hoofd.

‘Aha, hij spreekt Russisch. Nou ja, misschien kent hij een paar woordjes.’ Ze keek langs hem heen naar de kruising, die verlaten was, op de schaduw van Tom na, die op honderd passen afstand deed alsof hij zijn veter vastmaakte. De man van begin twintig, mager met een rattengezicht, investeerde nu tijd als straatagent, onderweg naar een fijn warm bureau van waarachter hij later anderen kon bevelen om in de kou rond te dolen. Tom zwaaide en kreeg een nors gezicht terug.

Hij had verwacht dat de Sovjets beter zouden zijn in het spionagevak.

‘Alsjeblift.’ De oude vrouw bood Tom iets aan wat op een stukje ivoor leek.

Het was een uit was gesneden engel. Plomp, met een rond gezicht, onthutsend lelijk, met een verbogen vleugel.

Een beetje van zijn stuk gebracht zocht Tom in zijn zak naar muntgeld. Hij schudde zijn hoofd toen ze hem het figuurtje nogmaals aanbod. ‘Verkoop het aan iemand anders,’ zei hij.

‘Dat zou ongeluk brengen.’

Ze had een hard accent. Misschien kwam ze uit het zuiden, aan haar leerachtige gezicht en geprononceerde jukbeenderen te zien. Uit Georgië? Azerbeidzjan? Toms Russisch was te roestig om het te kunnen zeggen. Hij was al blij dat hij de woorden verstond.

‘En hoe heet u?’

‘Hoezo?’ vroeg Tom.

‘Ik probeer gewoon beleefd te zijn.’

Tom moest ondanks zichzelf grinniken.

‘Ziet u? Dat is beter. Hebt u misschien een van die voor mij?’ Ze knikte naar de opgebrande papirosa tussen zijn vingers. Tom haalde er een voor zichzelf uit en gaf haar de rest van het pakje. Toen hij verder liep, riep ze hem na.

‘En als u geen Amerikaan bent?’

‘Brit...’

‘Covent Garden. Het Royal Ballet. Sadler’s Wells.’

Een moeilijke wandeling over glibberige trottoirs bracht hem naar de Tuining en het Sadovaja-Samotechnaja-woonblok voor buitenlanders dat in de schaduw ervan stond. Toen hij dichterbij kwam rende een zwarte kat door de sporen in de sneeuw om de KGB-agent voor de ingang heen en bleef voor de poort staan miauwen.

‘Woont die hier?’ vroeg Tom aan de wachter, die zijn best deed om er niet van te schrikken dat hij zijn taal sprak.

‘Ik weet niet zeker of hij papieren heeft.’

Tom lachte.

De man keek onwillekeurig langs Tom naar diens schaduw, die nu deed alsof hij vol bewondering was voor een bronzen standbeeld van een Sovjetjongen in korte sportbroek die de hand van een meisje in zomerjurk vasthield. Toen de agent het gevoel kreeg het standbeeld zo lang als geloofwaardig was te hebben bekeken, knielde hij en maakte voor de vijfde keer die avond zijn schoenveters vast.

Tom zou hem met gemak kunnen kwijtraken.

Maar het Comité voor Staatsveiligheid zou alleen maar een betere aanwijzen, en als hij zijn schaduw dan op zeker moment echt kwijt zou moeten, zou het moeilijker worden.

‘Wat is hier een goede gelegenheid om iets te drinken?’

‘Alles is dicht.’

‘Het is oudejaarsavond.’

‘In Moskou sluiten de bars om elf uur.’

‘*Tovaritsj*. Kameraad... doe niet zo dwaas. Het is oudejaarsavond. Er moet toch ergens een bar open zijn in deze stad?’

De KGB-man zuchtte.

In minstens de helft van de flats langs de sombere straat was het licht nog aan, maar de cafés en winkels zaten stevig dicht. Tom begon bang te worden dat hij al voorbij het adres was dat hij had gekregen, inclusief de waarschuwing dat buitenlanders er niet per se welkom waren, oudejaarsavond of niet, toen er op een betonnen galerij boven